

U 70/2020 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om ett förslag till ändring av fördraget om upprättande av en energigemenskap

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen en skrivelse om ett förslag till ändring av fördraget om upprättande av en energigemenskap.

Helsingfors den 17 december 2020

Näringsminister Mika Lintilä

Konsultativ tjänsteman Maria Kekki

ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET

PROMEMORIA
24.11.2020

EU/2016/1578

FÖRSLAG TILL ÄNDRING AV FÖRDRAGET OM UPPRÄTTANDE AV EN ENERGIGEMENSKAP

1 Bakgrund

Energigemenskapen är en internationell organisation inom energisektorn. Medlemmar i energigemenskapen är sex Balkanländer, Ukraina, Moldavien, Georgien och Europeiska kommissionen. Syftet med organisationen är att främja den europeiska energimarknaden och att utvidga lagstiftningen för EU:s inre energimarknad till grannområdena. Organisationen inrättades 2005.

Europeiska unionens råd har genom två beslut av den 10 oktober 2016 och ett beslut av den 26 november 2018 bemyndigat kommissionen att förhandla om en ändring av fördraget om upprättande av en energigemenskap.

Med stöd av dessa bemyndiganden har kommissionen förhandlat om en ändring av fördraget med de övriga parterna i fördraget. Förhandlingarna har förts i omgångar under flera års tid. Kommissionen har hört medlemsstaternas närmare ståndpunkter i rådets arbetsgrupp för energi.

Genom ändringen skapas en rättslig grund för fördraget som gör det möjligt att ömsesidigt tillämpa skyldigheter och rättigheter på Europeiska unionen och de övriga parterna. En s.k. ömsesidighetsmekanism inrättas som gör att EU-bestämmelserna är bindande för unionen och de övriga parterna. I det reviderade fördraget föreskrivs det även om påföljdsavgifter och om förfarandet för att påföra sådana.

2 Behandling av ärendet i Finland

Riksdagen har genom E-skrivelserna E 104/2017 rd och E 58/2019 rd tidigare informerats om att förhandlingar om fördraget inleds.

Saken har diskuterats i EU21 Energi- och Euratomsektionens distans möte 8.12.2020.

3 Rättslig grund enligt EU-rätten

Den förfarandemässiga rättsliga grunden för förhandlingsmandatet och förhandlingsdirektiven är artikel 218.3 och 218.4 i EUF-fördraget.

Den materiella rättsliga grunden bedöms vara artikel 194.1 och 194.2, som handlar om den gemensamma energipolitiken.

4 Huvudsakligt innehåll

Energigemenskapens uppdrag är att organisera förbindelserna mellan parterna och att skapa en rättslig och ekonomisk ram för de el- och gassektorer som fördraget omfattar. Målet är att skapa fasta rättsliga och handelstekniska ramar som gör det attraktivt att investera i gasnätverk, energiproduktion och överförings- och distributionsnät. Vidare är målet för energigemenskapen bl.a.

att främja försörjningstryggheten, energieffektiviteten och utnyttjandet av förnybara energikällor samt att fastställa villkoren för energihandeln och utveckla konkurrensen inom det gemensamma lagstiftningsområdet.

Det gällande fördraget om upprättande av en energigemenskap ger inte någon rättslig grund för att ömsesidigt tillämpa skyldigheter och rättigheter på Europeiska unionen och de övriga parterna i fördraget. En viktig ändring som behandlades under förhandlingarna om en revidering av fördraget gäller därför inrättandet av en s.k. ömsesidighetsmekanism. Ömsesidighetsmekanismen grundar sig på den nya artikel 25. Energigemenskapens ministerråd kan enligt de villkor som fastställs i artikeln besluta att vissa EU-bestämmelser är bindande för unionen och de övriga parterna. De aktuella EU-bestämmelserna anges i bilaga V. Efter revideringen är dessa bestämmelser det s.k. tredje elmarknadsdirektivet (2009/72/EG), elmarknadsförordningen (EG) 714/2009 och förordningen om försörjningstrygghet för gas (EU) 2017/1938 med undantag av artikel 13. Ministerrådet fattar beslut om att bestämmelserna ska vara ömsesidigt bindande på förslag av Europeiska unionen (artikel 81).

Europeiska unionen har behörighet att besluta att rättigheter och skyldigheter som omfattas av ömsesidighetsmekanismen ska tillämpas i fråga om en annan part, varvid beslutet grundas på om parten i tillräcklig utsträckning har visat att den på ett effektivt sätt har införlivat och fullgör sina skyldigheter enligt fördraget. Unionen kan också besluta att avstå från att fullgöra skyldigheter som omfattas av ömsesidighetsmekanismen om en annan part inte effektivt införlivar eller fullgör sina skyldigheter.

I det reviderade fördraget föreskrivs det även om påföljdsavgifter och om förfarandet för att påföra sådana. Om en part allvarligt har försummat fördragsenliga skyldigheter och inte korregerar sitt förfarande kan ministerrådet i vissa fall besluta att påföra påföljdsavgifter. Det görs även vissa ändringar i bestämmelserna om överträdelseförfarandet.

Kommissionen har i enlighet med förhandlingsdirektiven strävat efter att i fördraget införa bestämmelser som främjar transparensen i beslut om statligt stöd. Enligt den nya artikel 9 ska Europeiska unionen informera de övriga parterna om nya förslag till EU-lagstiftning som rör energigemenskapens verksamhetsområde. Artikel 81 som handlar om beslutsfattandet ändras så att vissa beslut kräver bifall av Europeiska unionen.

Under förhandlingarna diskuterades även förfarandet för godkännande av en revidering av fördraget. I praktiken finns det två alternativ: antingen beslutar ministerrådet enhälligt att ändra fördraget om upprättande av en energigemenskap med stöd av artikel 100 eller så ingås ett nytt internationellt fördrag. Oberoende av vilket alternativ som väljs läggs ändringarna fram för slutgiltigt godkännande under 2020.

5 Undertecknande av fördraget, temporär tillämpning och ikraftträdande

Eftersom förhandlingarna fortfarande pågår finns det ännu inga uppgifter om datum för undertecknande. Hittills har man inte heller diskuterat en eventuell temporär tillämpning av fördraget.

6 Ekonomiska och övriga konsekvenser

Ändringarna av fördraget bedöms inte få några ekonomiska konsekvenser för Finland.

7 Förhållande till lagstiftningen i Finland

Fördraget är till sin karaktär ett unionsfördrag och omfattas i sin helhet av EU:s behörighet. Finland är inte part i fördraget om en energigemenskap och det reviderade fördraget får inga direkta konsekvenser för Finlands lagstiftning.

8 Ålands ställning

Fördraget omfattar inte frågor som hör till Ålands behörighet enligt självstyrelselagen för Åland.

9 Statsrådets ståndpunkt

Genom det ändrade fördraget främjas den europeiska energimarknaden och lagstiftningen för EU:s inre energimarknad utvidgas till grannområdena på ett bättre sätt än tidigare.

Statsrådet välkomnar att ändringen skapar en rättslig grund för fördraget som gör det möjligt att ömsesidigt tillämpa skyldigheter och rättigheter på Europeiska unionen och de övriga parterna i fördraget. Det är bra att det genom fördraget skapas en s.k. ömsesidighetsmekanism som gör att EU-bestämmelserna är bindande för unionen och de övriga parterna. De påföljdsavgifter och det förfarande för att påföra dessa som föreskrivs i det reviderade fördraget välkomnas också.